

BİR ESER İNCELEMESİ: REMBRANDT HARMENSZOOON VAN RİJN'İN BİR OTOPORTRESİ

Aysun KİSAOĞULLARI

Çankırı Karatekin Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü

Özet: Bu çalışmada, Barok dönemin önde gelen sanatçılarından Hollanda'lı Rembrandt Harmenszoon van Rijn'nin, yaşamı boyunca yaptığı otoportrelerinden biri olan 1661 tarihli, Geç dönemine ait bir çalışmanın analizine ve sentezine çalışılmıştır. Bu eserden yola çıkarak: sanatçının yaşamı, sanatçı kimliği, portreciliği ve daha pek çok üslupsal özelliği ortaya konmuştur. Sanatçının portrecilikteki büyük ustalığı: boya tekniğinin yanında, insanın ruh halini yakalamadaki başarısıdır. Bu özellik, onun otoportrelerinde de belirgindir. Bu üslupsal özellikler ile Rembrandt, sadece kendi dönemi içerisinde değil, tüm sanat tarihinde önemli bir yere sahip, ölümsüz bir sanatçıdır.

Anahtar Kelimeler: Rembrandt Harmenszoon Van Rijn, Otoportre, Barok Dönem

AN ART WORK REVIEW: REMBRANDT HARMENSZOOON VAN RİJN'S A SELF-PORTRAIT

Abstract: This study has tried to analyze and synthesize one of the lifetime self-portraits of Rembrandt Harmenszoon van Rijn, a prominent Dutch artist of the Baroque period, dated 1661 during the Late period. Based on this work: we have revealed the life, artistic identity, self-portrait art and many more stylish features of the artist. The great mastership of the artist in self-portrait originates from not only his paint technic, but also his success in catching the human mood. This feature is apparent in his self-portraits, as well. Due to these stylish features, Rembrandt is a significant and imperishable artist not only within his era, but also in the entire art history.

Key Words: Rembrandt Harmenszoon Van Rijn, Self-Portrait, Baroque Period

**Görsel 1. Rembrandt Harmenszoon Van Rijn, “Otoportre”, 114x94 cm,
Tuval Üzerine Yağlı Boya, Kenwood Evi, Londra, 1661**

1. GİRİŞ

Portre: yaşamın belli bir anını ya da sürecini temsil eden, çeşitli sanat alanları, sanatçı algılayışları ve kurgularıyla değişik kılıflara bürünmüş, yeni görünüm kazanan bir türdür. Portrenin amacı; kişinin görünüşünü, kişiliğini ve ruh halini olanca açıklığıyla yansıtarak kişinin suretini ölümsüzleştirme, anılarını belgeleme ya da kendi ile yüzleşme isteği olarak düşünülebilir.

İnsan yaşamı boyunca değişime uğrayacağı için görüntülenen yüz aynı kalmayacaktır. Her ne kadar tek bir yüze sahip olursa da yaşananlar, maske yüzlerle yeni ifadelerle dönüşecektir. Portreler gerçek bir yüzü canlandırmaya yetmeyecek olsa da ölümsüzlüğe meydan okumanın anlık ya da bir sürelik yollarından biri olarak düşünülmektedir (Uysal, 2009:111-112).

Sanatçının aynadan bakarak yaptığı kendi portresine öz portre ya da otoportre denir. Resim tarihi boyunca hemen her ressam otoportre çalışmıştır. Sanatçı, kendi yüzünü dilediği sürece, dilediği gibi inceleyebilir. İnsan, aynı zamanda psikolojik bir varlık olduğundan, insanın ruh durumu yüzünün biçimlenişinden anlaşılabilir (Etike,2001:102). Kahraman'ın söylediği üzere portre, her dönem başka bir anlam yüklenen ve beden sorununun içinde yer alan bir düğümdür. Ben kavramına farklı anlam ve içerik kazandıran sanatçı için otoportre, gerçeğin kendi ben'iyle sorgulanması durumudur (Kahraman, 2004).

Yaşamı boyunca düzenli olarak ürettiği otoportreleriyle ve kendine özgü sanatsal teknikleriyle Rembrandt Harmenszoon van Rijn, portreciliğiyle sanat tarihinde ayrıcalıklı bir yere sahiptir. 1606-1669 tarihleri arasında yaşamış olan ünlü

Hollandalı sanatçının, 1661 tarihli inceleyeceğimiz eseri bu otoportrelerine örnek verilebilir.

Yaşamı boyunca otoportre çalışmaları yaptığından dolayı Rembrandt'ı, diğer Barok ustalarına göre daha yakın hissederiz. Rembrandt kendini büyük bir içtenlikle gözlemlemiş, ruhunun derinliklerini hissettirmede büyük bir başarı göstermiştir. Portreleri, doğal ve abartısızdır.

Rembrandt'ın sanat yaşamı üç döneme ayrılmaktadır: Gençlik Dönemi, Ustalık Dönemi ve Geç Dönem. Bu eseri, resmindeki görüntüsünden de anlaşılacağı üzere Geç Dönemi'ne aittir. Bilhassa, sanatçının yüzündeki kırışıklıklar ve ifade yaşlılık döneminde olduğunu göstermektedir. Eser, adeta, yaşamı ile ilgili derin bir anlamlar dizgesine açıklamaktadır.

Rembrandt'ın bu tablosu, kendini çalışırken gösterdiği ender portrelerden birisidir. Eseri betimleyecek olursak: sanatçının başında beyaz bir bere, üstünde kırmızı bir tunik ve onun da üzerinde daha kalın bir giysi vardır. Bir elinde palet, fırça ve değneği vardır. Rembrandt, elindeki değneği, resim yaptığı elini dinlendirmek için kullanmıştır.

2. DESEN ANLAYIŞI VE GRAFİK DÜZENİNİN ESTETİK ANALİZİ

Resimde sanatçı kendisini, elindeki çalışma aletlerini ve paleti hesaba katarak resmin sol orta kısmına yerleştirmiştir. Bunların sağ tarafında, duvar kısmında bulunan yarım daire resmi dengelemektedir. Resimde sanatçının duruşu üçgen bir formdadır. Elinde tuttuğu palet ile fırçalardan birinin farklı yönde oluşu, dikkati sanatçının yüzüne doğru yöneltmektedir. Sağ kolunun yanındaki yatay eksendeki düz zeminde, resmin o boşluğunu tamamlamakta ve resmi

dengelemektedir. Perspektif kuralları göz önünde bulundurulmuştur. Bu, sanatçının elindeki palette görülmektedir. Sanatçının resmindeki güçlü desen anlayışı açıkça hissedilmektedir.

Barok dönemin önemli bir özelliği olarak, resimde sert konturlar yoktur. Sert konturlar silinmiş, parçayla bütün kaynaşmıştır. Rembrandt'ın resim üslubunda, formun gerçek görüntüsünü ortaya çıkartacak çizgisellikte bir ele alış vardır. Sanatçının yağlıboya tekniği, resmin anlamsal boyutunu ortaya çıkarmada önemli bir unsur olmuştur.

3. IŞIK-GÖLGE DÜZENİNİN ESTETİK ANALİZİ

Eserde, güçlü açık-koyu, ışık-gölge ve ton farklılıkları görülmektedir. Bu, özellikle sanatçının yüzünde, giysilerinde hissedilmektedir. Sanatçının, özellikle yüz kısmının sol tarafına vuran ve yayılan güçlü ışık etkisi, adeta dikkati buraya toplamaktadır. Ayrıca, yüzüne ve giysilerine düşen parlaklık bir ışık oyunu gibidir. Bu sisli ışığın bir pencereden mi, yoksa bir aydınlatma aracından mı geldiği belli değildir. Yani, doğal ışık mı, yapay ışık mı olduğu belirsizdir. Yine genel görüntü itibarıyla ışık, sanatçının portresinden etrafa doğru yayılmaktadır. Dolayısıyla, ışık etkisi, yatay ve dikey formda yayılarak dengelenmiştir. Dikey eksende, sanatçının yüzünden aşağıya doğru bir karanlıklaşma söz konusudur. Yine bu durum da dikkati yüzde toplamayı sağlamıştır. Resimdeki elemanlar, ışık-gölge düzeniyle hacim kazanmış ve sanatçının ifade etmek istediği ruhsal boyuta katkı sağlamıştır. Sanatçının sağ arkasına vuran ve duvarın sağ üst köşesinde görülen gölgeler, derinliği arttırmaktadır. Kullanılan ışık-gölge, teknik olarak kompozisyonda birlik-bütünlük sağlayıcı,

ayrıca anlamsal boyutta değerlendirdiğimizde; mesajı güçlendirecek etkinlikte kullanılmıştır.

4. RENK DÜZENİNİN ESTETİK ANALİZİ

Eserde, renklerin doğal ve abartısız olduğu görülür. Resme genel olarak, sıcak renkler hâkimdir. Bu, sanatçının yüzünde, giymiş olduğu tunikte, onun da üzerindeki daha kalın giysinin kürk kısımlarında, palet ve fırçalar ile arka duvar kısımlarında görülmektedir. Diğer kısımlar ise: siyahın açık ve koyu tonlarıdır. Renkler, doğacı bir anlayışta. Mekândaki soldan yansıyan ışık değişimine bağlı olarak renk değişimi de vardır. Örneğin, yüzün sol kısmındaki sıcak tonlar ışığa bağlı olarak sağ tarafta koyulaşmıştır. Ayrıca, arkaya düşen gölgeler de renk dengesini tamamlayacak şekilde koyu tonlardadır. Kullanılan renkler, bilinçli bir şekilde, anlam boyutu ve anlamsal dizgiyi tamamlayan bir armoni ile oluşturulmuştur.

5. KOMPOZİSYON, MEKÂN ANLAYIŞI VE HAREKET ŞEMASININ ESTETİK ANALİZİ

Öncelikle yapıtın, porteci bir anlayışa bağlı olarak, kapalı kompozisyon kullandığı görülür. Sanatçı, ilgi merkezini, yüzünde toplamıştır. Sağ tarafta yer alan dairesel form, sanatçının elindeki araçlar, resmin içinde gözü dolaştırarak bu ilgiyi sağlamaktadır. Sanatçı, bu ilgi odağında yer alan düzenleme ile ana temayı vermektedir. Sanatçı, kendini yalın bir iç mekân içerisinde betimlemiştir.

6. ÜSLUP ÖZELLİKLERİNİN ESTETİK ANALİZİ

Rembrandt'ın seksenin üzerinde otoportre resmi vardır. Bunların az bir kısmı, müşterileri tarafından sipariş edilmiş; birçoğu da sanatçının

alıştırma çalışmaları olarak kendisi için ürettiği tablolar olmuştur. Yani, bu otoportreler, kendini betimlemekten öte, çeşitli yüz ifadeleri ve farklı sanatsal teknikleri keşfetme süreciydi (Bonafoux, 1992-102). Aynı zamanda, bir yaşamın değişen kişisel tutumlarını yansıtan bir kayıt aracıydı. Bu alıştırmaların büyük bölümü, şaşkınlık, sevinç ya da üzüntü gibi insan duygularının resme aktarılması üzerinedir. Özellikle, erken dönem otoportre çalışmaları nesnel bir tasvirleme olarak tanımlanamaz. Bu çalışmaları, İncil'den ve tarihten sahneler içeren yapıtlarında kullanmak üzere portre örnekleri olarak ve ışık-gölge (chiaroscuro) tekniğini geliştirmek için kullanmıştır (Ergün, 2006:).

Rembrandt sıklıkla kendini, asıl tablolarında kullanacağı öğelerin, tarihsel bir kişiliğin, bir soylunun ya da İncil'den bir karakterin modeli olarak bu otoportrelerine yansıtmıştır. Son yıllarında ressam, kaygı ve kederlerini ortaya koyduğu, resim tarihi için çok önemli yapıtlar ortaya koymuştur¹.

Rembrandt, kendisi dahil portresini yaptığı kişilerin ruhunu yakalamada oldukça başarılıdır. Sanatçının portreleri, bize onun ruhsal durumuna ait çok önemli sunumlar yapmakta, kendine ait birçok özelliği, samimi bir dille bütün ayrıntılarıyla anlatmaktadır. Ancak bu anlatım, hikâyeci anlamda değil, resimde kendi bulduğu plastik bir dildir. Ernst H.Gombrich sanatçının otoporteciliği hakkında şöyle der: “Rembrandt’ın otoportrelerinden tanıdığımız o keskin ve sabit gözler, insan kalbinin derinliklerini görüyor olmalıdır.” (Ergün, 2006:).

1 (http://www.sodev.org.tr/kisiler_sanat/rembrandt/rembrandt.htm)

Rembrandt Van Rijn, kendi portrelerini bir günlük benzeşimiyle sunar izleyicisine. Belli aralıklarla çalıştığı portre dizileri, sanatçının yaşamına ait ve kendini-benini tanımaya yönelik çözümlenmeleri içerir. Bu analizler kimi zaman dönemin sosyal yapısına göndermeler yapan kurgularla dikkat çekicidir. Örneğin Rembrandt’ın, kendisini bir dilenci olarak resimlemesi, toplumsal sınıf eleştirisi olarak algılanabilir (Uysal, 2009: 111-112).

Rembrandt için insanın en temel özelliği, fani oluşudur. İnsan, zamana ve mekâna bağlıdır; bunlardan kendisine özgü imgeler yaratıp, tekrar zamana ve mekâna dönmektedir. Rembrandt’ın resminin özü portredir ve ele aldığımız portresi de bu fikirleri sergiler niteliktedir (Aria, 2008: 69).

17. yüzyılın büyük ressamı Rembrandt Harmenszoon van Rijn, altmışın üzerinde otoportre yapmıştır. Hayatının her döneminde kendi portresini yapan Rembrandt, tüm duygularını bu eserlerine yansıtmıştır. Hollanda tarihinin altın çağında yaşayan sanatçı, portrelerinde son derece özgün ve bağımsız çalışmış, çağının genel isteklerinin ve süsleme tarzının ötesine geçerek içtenlikli eserler üretmiştir.

Sanatçı, portrelerini, genelde cepheden yapmıştır. Rembrandt’ın eskizlerine baktığımızda yeni yapılmış, günümüze aitmiş gibi bir izlenimle karşılaşılır. Sanatçı, yaşamının son yıllarında, kaygı ve kederini ortaya koyduğu çok önemli portreler yaparak geleceğe büyük bir miras bırakmıştır.

Sanatçı, tüm hayatı boyunca eserlerinin asıl öznesi hep kişisel olmuş, gereksiz yüceltmelerden sakınarak, varlığın ruhundaki mutlak değeri ve özünü aramıştır. Bunu yaparken de abartılardan kaçınarak, şiddetli ve tiyatral duruşları

önemsememiştir. Eserlerinde rengi de en aza indirgeyerek, sadece belirli renkleri gerektiği şekilde kullanmış ve adeta “ışığın ressamı” olmuştur. Bu, kaynağı belirsiz ışık resimlerine daha derin bir anlam katmıştır. Resimlerinde kullandığı ışık-gölge oyunlarıyla, güçlü karşıtlıklar yaratmıştır. Portreleri hangi pozda olursa olsun her zaman bizi düşünmeye, sorgulamaya itecek güce sahiptir. Eğer, durmaksızın tekrar tekrar ele aldığı kendi portrelerinde bir evrim varsa, bu gittikçe edilginleşip ilgisizleşen, gizli, karanlık kaynaklarına dönen bakışın içe döndürülüşüdür (Partanaz, 2007: 32-33). Ele aldığımız otoportresini de sanatçı, üslupsal özelliklerini bu anlamsal boyutlarda ortaya koymuştur.

İncelediğimiz eser, Barok resminin belli başlı özelliklerini taşımaktadır. Barok'ta öznellik, gelişigüzel bir görünüm verilmek istenir. Bu resimde de sanatçı doğal ortamında, doğal görüntüsüyle betimlenmiştir. Yine bu resimde olduğu gibi, Barok sanatta bir anlık görünüm verilmeye çalışılmaktadır. Böyle olduğu için ışık anlayışı da ayrılmaktadır. Barok'un ışığı değişen, bir anda parlayıp hemen sönecekmiş izlenimi bırakır (İpşiroğlu-İpşiroğlu, 1977: 130). Barok döneminde önemli bir özelliği olan sert konturların silinmesi ve parçayla bütünü kaynaşması söz konusudur. Yine, Barok sanatta, bazı yüzeylerde parlaklıklar göze çarpmaktadır. Bu resimde de sanatçının yüzünde ve giysisinin kürk kısımlarında parlaklıklar vardır. Bu tür ışık yansımaları, resmin havasını göstermeye vesile olmuştur.

7. BİÇİMSEL VE ESTETİK ÖGELERİN ANLAMLANDIRILMASI

Öncelikle, sanatçının en çok ilgisini çeken şey, insanların iç dünyasını, iç gerilimini, yaşadığı ızdırabın kişide meydana getirdiği psikolojik yapısının tasviri idi. Pek güzel olmadığı halde, çirkin yanlarını hiç güzelleştirme çabası olmaksızın, olduğu gibi tespit eden kendi portrelerinde, gençliğinden itibaren yaşadığı psikolojik durumunu kesintisiz olarak izlemek mümkündür. Rembrandt, son derece samimi olan portrelerinde tabiatın bir görünüşünün çalışmasını yapıyor, etrafında dikkatini çeken şeylerin, kendi duyuları ve hayali üzerindeki izlenimini tespit ediyor gibidir. Sanatçı, ölmeden sekiz yıl önce yapmış olduğu bu otoportre resminde de adeta karşımıza yaşlı, büyük tecrübelerle sahip, çok akıllı ve kaderin sillelerini yaşamış bir ifadeyle, olgun bir filozof gibi karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca O, bu otoportresinde, ölüme yakınlığını ve bu süreçteki ruh halini başarılı bir şekilde ortaya koymuştur. Kalın fırça darbeleriyle boyanmış portrede ışığın titrekliliği, kaderiyle dengesini biraz kaybetmiş bir ifade ile yaşama dair göndermelerde de bulunmaktadır².

8. SANATÇININ ÜSLUBUNUN DÖNEMLERİNE GÖRE ESERİN İNCELENMESİ

Rembrandt'ın sanat yaşamı üç döneme ayrılır: Gençlik Dönemi, Ustalık Dönemi, Geç Dönem. Rembrandt bu otoportresini yaşlılık dönemi olan Geç Dönemi'nde yapmıştır. Eseri tam anlamıyla çözebilmek için, bu dönemdeki yaşamını da anlamak gerekmektedir.

² <http://www.tarihnotlari.com/rembrandt/>
E.T.:12.04.2013

Geç Dönem: Sanatçının eşi Saskia'nın tüberkülozdan ölmesinden sonra mutsuz dönemleri başlar. Oğlu, Titus'un bakılması için köylü bir kadın tutar; fakat ona âşık olur. Bu durumu aristokratik çevreler kabul etmediği gibi, Saskia'nın isteği üzerine, ikinci bir evlilik yapması halinde mirastan reddedileceği de eklenir. İkinci eşi Hendrichje Stoffels'den kızı olur ve kiliseden çıkarılır. Rembrandt'ın gençliğinde yaptığı düşüncesiz harcamalar, ipotek ve Amsterdam borsasının çöküşü sonucu 1657 yılında tüm eşyaları, evi ve hatta elbiseleri satılır. 1662 yılında, Hendrichje'nin ve 1675 yılında da Titus'un ölümleri Rembrandt'ı yalnızlığa, yaşlılığa ve ölümü beklemeye iter.

4 Eylül 1669 yılında Rembrandt ölür. Rembrandt geride gıptayla bakılan; yaklaşık olarak 600 yağlıboya, 300 gravür ve 1,400 desen arasında müthiş portreler, figüratif kompozisyonlar ve ofortlar³ bırakmıştır (Ergün, 2006:).

9. SANATÇININ İNCELEDİĞİMİZ OTOPORTRESİNİN, GEÇ DÖNEM İÇERİSİNDEKİ DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu dönem portrelerinde de diğer dönemlerinde olduğu gibi öne çıkan Rembrandt'ın derin duygularındır. Gençlik yıllarında cepheden, dik ya da yüz ifadesinde hissettirmeye çalıştığı her türlü dinamizm, bu dönem resimlerinde yoktur.

Yukarıda bahsedilen çalkantılı yaşam ve tüm olumsuzluklar, sanatçının adeta yüzünde hissedilmektedir. Zaten, sanatçının yaşamının dizgesi, portrelerinde kendini açıkça göstermektedir. Bunun yanı sıra portreleri, sanatçının yaşı ilerledikçe gelişen fiziksel ve ruhsal farklılıklarının yanında,

3 **Ofort:** Aside yedirme, kazı resim tekniği.

yaşamında bütün olup bitenlerin de toplanmış birer ifadesidir.

Rembrandt, yaşamının her evresini, kutsal bir ziyaret gibi kaydettiği gençlik ve yaşlılık resimleriyle, kendini tanınmasının temeli üzerine oturtulmuş bir sanat anlayışı yaratmıştır. O, yapmış olduğu bu portresinde, bu yaş dönemindeki belirtmek istediği şeylerin ipuçlarını ifadeyle veriyor gibidir. O'nun kendini yansıtan her portresi, olgun bir iç dolgunluğuna ve yetkinliğine sahiptir. Eser, son dönem çalışmalarından biri olması bakımından, sanatçının bu olgunluğunun en üst seviyede olduğu söylenebilir (Aria, 2008: 69).

Rembrandt, belirli konularda uzmanlaşan ve sadece, bu konulara bağlı eserler yapmış olan çağdaşlarından farklı bir yol izlemiştir. O, iyi bir portreci, manzaracı, grup portreleri ressamı, gravürcü olarak çok çeşitli konu ve tekniklerde eserler vermiştir (Beksaç, 2000: 66). Rembrandt, otoportrelerinin yanında, o devirde Hollanda'da moda olan, grup resimlerinde de çok başarılı olmuştur. Bu tür grup portrelerini, durağan ve yapaylığını ortadan kaldıran ressam, çok samimi ve canlı bir anlatım tarzına ulaşmıştır. Biz aynı samimiyeti ve doğallığı incelediğimiz otoportre eserinde de görürüz. Rembrandt Harmensz van Ryn, yalnız Barok dönemi için değil, bütün resim sanatı tarihinin yetiştirdiği en önemli sanatkarlarından birisidir ve bu eserinde de görüldüğü gibi O, tam bir ışık ve gölge ustasıdır.

10. ESERİN ÇAĞDAŞI OLAN ÖRNEKLERLE İLİŞKİSİ

Dönemin portre ressamlığı yönünde önemli sanatçısı Hollanda'lı sanatçı Frans Hals, cesaretli yanıyla dikkat çekmiştir. Frans Hals'ın en önemli

özelliği, portrelerinin şipşak bir fotoğraf gibi durmasıdır. Bu yönüyle Rembrandt'tan ayrılır. Fransa Hals, kısa bir anın inandırıcı şipşak fotoğraflarını verirken, Rembrandt her defasında kendi portresi dahil olmak üzere modelin tüm kişiliğini resme yansıtmayı başarmıştır (Gombrich, 2009: 420-422).

Barok resmin kurucusu ve belki de en güçlü öncüsü olan İtalyan ressam Caravaggio tarzının resim tarihinde en büyük özelliği, resimlerinde kullandığı açık ve koyu renk zıtlaşmalarıyla sağlanan yoğun ışık ve gölge etkisidir. (Beksaç, 2000: 58). Rembrandt ve Caravaggio farklılığı, Rembrandt'ın karanlık fonların üzerinde uyguladığı ışık oyunlarının, izleyeni tablonun merkezine çekmesidir. Rembrandt'ın resimleri renk bakımından zengin olmakla beraber, renklerin birbirine yakın seçilmesi ve iç içe girdirilerek kaynaştırılması belirginliğini azaltır. Işık, gölge içinde eriyen renkler, resmin bütünlüğünde etkileyici bir ahenk yaratmaktadır.

Flaman resminin önde gelen Barok ressamı, Pierre Paul Rubens, bulunduğu önemli noktaya, Katolik tarafın ressamı olarak gelmiştir. O, pek çok kral için resim siparişi almıştı. Rubens, kendisinin konumunu ve portresini çizdiği kişilerin üstün durumunun nasıl bilincinde olduğunu belgelerken (Gombrich, 2009: 402). Rembrandt, -incelediğimiz otoportresinden de olduğu gibi- kendi doğal ortamındaki çalışma anını samimi bir şekilde belgelemiştir.

İspanya'da Barok'un önemli temsilcilerinden Diego Rodríguez de Silva y Velázquez'in portre çalışmalarının büyük bir kısmı, kral ve ailesinin portreleridir (Beksaç, 2000: 70). Velázquez, resimlerinde ışık ve gölgeyi ustalıklı kullanır. Sadece güzel olanı resmetmek geleneğini kırması ve doğal olan her şeyi resmetmesi, Rembrandt'ın resimde çok yönlü oluşu ve doğallığıyla benzeşmektedir.

Yine ortak özellik olarak; bireysel özelliklerin betimlenmesini, eşine az rastlanır bir başarıyla gerçekleştirirler (İskender, 1505:).

11. SONUÇ

Barok döneminin en önemli sanatçılarından biri olan Rembrandt Harmenszoon van Rijn'in otoportre eseri, dönemin özelliklerini ve ressamın güçlü resim tekniğini en iyi şekilde yansıtmaktadır. Rembrandt'ın, portreleriyle insan ruhunun derinliklerini yansıtmaları bakımından, hem içinde bulunduğu dönem, hem de tüm sanat tarihi açısından ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Rembrandt'ın çok sayıda eserlerine Avrupa'nın hemen her müzesinde rastlanmaktadır.

Rembrandt, yaşamını kendi portreleriyle betimlemesinden, dönemin diğer sanatçılarına göre daha yakın hissederiz. O, başarılar içindeki gençlik yıllarından, işlerinin kötü gittiği ve yalnız geçirdiği yaşlılık yıllarına uzanan portreler, otobiyografi niteliğindedir. Bu özellik, Rembrandt'ı ayrıcalıklı kılmaktadır. Ayrıca, sanatçının incelediğimiz otoportre eseri, bu özelliği bakımından, diğer eserleriyle de benzer özellik göstermektedir.

O'nun her otoportresi, olgun bir içsellik taşımaktadır. İncelediğimiz eserini, ölmeden birkaç yıl öncesi yaptığı düşündüğümüzde, sanatçının sanatsal olgunluğunu ve tüm birikimlerini barındıran bir eseri olduğunu söyleyebiliriz.

Barok dönem, sanatsal üretkenlik bakımından oldukça zengin bir dönemdir. Bu üretkenlik içerisinde Rembrandt, güçlü ışık tekniğiyle, portrelerdeki duyarlılığı, doğallığı samimiyeti, renk ve ışığın kullanılışı, dönemine göre çok farklı konuları ele alışıyla, portreleri yanında grup resimlerinde gösterdiği başarılı çalışmalarıyla, diğer Hollandalı ressamların

grup portrelerinden farklı bir hava taşımaktadır. Ayrıca O, farklı kültürlerle de ilgi duyması ve bunları resimlerine yansıtması dikkat çekicidir.

Rembrandt, güçlü ışık-gölge tekniğiyle, portreciliğiyle, portreciliğin dünyadaki gelişim tarihi açısından gösterdiği özgünlükle, sanat tarihinde ayrıcalıklı bir yere sahip ölümsüz bir sanatçıdır.

KAYNAKÇA

BEKSAÇ, E., (2000). Avrupa Sanatı'na Giriş. İstanbul. Engin Yayınları

BONAFUOX, P., (1992). Rembrandt Substance and Shadow (New Horizons). London: Thames and Hudson

ERGÜN, İ., (2006). Rembrandt: Işık ve Gölgenin Ustası. <http://www.grafiksaati.com/Ressamlar/Rembrandt/rembrandt.htm>, 3 Ağustos 2014'de alınmıştır

ETİKE, S., (2001). Desen. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: Ankara

GOMBRİCH, E.H.J., (2009). Sanatın Öyküsü. (E.Erduran, Ö.Erduran, Çev.) Remzi Kitabevi: İstanbul

İPŞİROĞLU, N., & İPŞİROĞLU, M., (1977). Oluşum Süreci İçinde Sanatın Tarihi. Cem Yayınevi İstanbul

İSKENDER, K., (1505). Portre. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi

KAHRAMAN, H. B., (2004). Otoportre ve Çok Daha Ötesi. Radikal Gazetesi, (erişim) <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=121575>, 3 Ağustos 2014'de alınmıştır

ÖZBALCIARİA, Ü., (2008). Autoportrait- Self-Portrait Harmenz Van Rijn -Rembrandt-. İstanbul: Rh+ Sanart Dergisi

PARTANAZ, P., (2007). Resim Sanatında 19. Yüzyılın Sonundan Günümüze Doğru Portre. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmamış, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

UYSAL, A., (2009). Yüzün Ötesi - Portre Kurmak Üzerine...Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Sayı:4, s. 107-122

Ek Kaynakça:

<http://www.tarihnotlari.com/rembrandt/>, 12 Nisan 2013'de alınmıştır.

http://www.sodev.org.tr/kisiler_sanat/rembrandt/rembrandt.htm, 3 Ağustos 2014'de alınmıştır.

Görsel Kaynaklar:

Anonim (2014). <http://www.energyenhancement.org/REMBRANDT-ILLUMINATED-SAINT.htm>, 03.08. 2014'de alınmıştır.